

Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar ve Şiddet: Yardım Hatları Uygulamaları

Mustafa Ege ŞEKER¹

Mehmet Oğuz POLAT²

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geliş Tarihi : 26/02/2024

Makale Kabul Tarihi : 05/11/2024

Anahtar Kelimeler:

Çocuk, Cinsel istismar, Şiddet, Yardım hatları.

ÖZET

Çocuklara yönelik cinsel istismar ve şiddet, küresel düzeyde ciddi bir sorun teşkil etmekte olup çalışma bu önemli konuyu yardım hatları uygulamaları bağlamında ele almayı amaçlamaktadır. Son yıllarda, gelişmekte olan ülkeler, çocuklara yönelik şiddeti, özellikle cinsel istismarı içeren, doğrudan ve resmi olarak ele alan politika ve yasaları benimsemişlerdir. Bu politika ve yasal düzenlemeler, sosyal hizmet sunumunu geliştirmeye yönelik çabaları da artırmıştır. Danışmanlık, sığınma evleri, mağdur savunuculuğu, yardım hatları, kadın yardım hatları destek grupları, çocuk hizmetleri ve adli yardım gibi mağdurlara yönelik hizmetleri genişletme, iyileştirme ve koordine etme yönünde gelişmeler yaşanmıştır.

Çalışmada, çocuklara yönelik cinsel istismar ve şiddetle mücadelede kullanılan yardım hatlarının başlama süreci, uluslararası yardım hatlarının kuruluşu ve başarılı örneklerle uygulanan projeler incelenmiştir. Bu bağlamda, literatür taraması yöntemi kullanılarak akademik raporlar, devlet belgeleri ve alan yazın incelenmiştir. İlgili uluslararası kamu ve sivil toplum kuruluşlarının iyi örnekleri üzerinden konunun kavramsallaştırılması yapılmıştır. Türkiye'de devlet, yerel yönetimler, barolar ve sivil toplum kuruluşlarının uygulamalarının geliştirilebilmesi için karşılaştırmalı analizler gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın, mevcut uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlayarak çocuk istismarı ve şiddeti konusunda en iyi yardım hatlarının oluşturulmasını destekleyeceği düşünülmektedir. Aynı zamanda uluslararası en iyi örneklerin sunulması yoluyla yerel kavramsallaştırmanın yapılabileceği öngörülmektedir. Bu çalışma, en iyi uygulama yaklaşımının sistematik bir şekilde ele alınmasına katkı sağlayabilecektir.

Sexual Abuse and Violence Against Children: Helpline Applications

ARTICLE INFORMATION

Submission Date : 26/02/2024

Accepted Date : 05/11/2024

Keywords:

Child, Sexual abuse, Violence, Hotlines.

ABSTRACT

Sexual abuse and violence against children is a severe problem at the global level, and the present study aimed to address this critical issue in the context of helpline applications. In recent years, developing countries have adopted policies and laws that directly and officially address violence against children, especially sexual abuse. These policies and legal regulations have also increased efforts to improve social service delivery. There have been developments in expanding, enhancing, and coordinating services for victims, such as counselling, shelters, victim advocacy, helplines, women's helplines support groups, children's services, and legal aid.

¹ Tıp Doktoru, Mehmet Ali Aydınlar Acıbadem Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İstanbul, smustafaage@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7664-5786.

² Prof. Dr. Mehmet Ali Aydınlar Acıbadem Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İstanbul, oguzpolat@acibadem.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-8454-6817.

Derleme

In the study, the start-up process of helplines used to combat sexual abuse and violence against children, the establishment of international helplines, and projects implemented with successful examples were examined. In this context, academic reports, government documents, and literature were analysed using the literature review method. The subject has been conceptualised through good examples of relevant international public and non-governmental organisations. Comparative analyses were carried out to improve the practices of the state, local governments, bar associations, and non-governmental organisations in Türkiye.

It is considered that the study will support the creation of the best helplines for child abuse and violence by contributing to the development of existing practices. At the same time, local conceptualisation can be made by presenting the best international examples. This study may contribute to a systematic discussion of the best practice approach.

Giriş

Çocuk cinsel istismarı, çok çeşitli olumsuzluklara neden olan bir küresel halk sağlığı sorunudur. 217 yayının ve yaklaşık 10 milyon kişiden oluşan 331 bağımsız örneğin değerlendirildiği bir meta-analizi çalışmasında, çocuk cinsel istismarının küresel yaygınlığı %12 olduğunu bildirmiştir (Hailes vd., 2019, s.830). Çocuk Cinsel İstismarı hakkında artan araştırma ve medyanın dikkatini çekme durumlarına bakıldığında küresel bir sosyal sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki birçok araştırmacı, çocuk cinsel istismarının, özellikle gençliğe hizmet veren organizasyonlar bağlamında ortaya çıkmasını azaltmak için yaygınlık oranlarını, risk ve koruyucu faktörleri ve önleme stratejilerini araştırmıştır. Çocuk Cinsel İstismarının önemli konuları ile ilgili endişeler, son yıllarda Batılı düşük ile orta gelirli ülkelerdeki araştırmalarla tekrarlanmaya başlamıştır (Russell vd., 2020, s.2). Bazı yazarlar “düşük ile orta gelirli ülkeler” kavramı ile (Anderson vd., 2016; Lencucha ve Neupane, 2022) bu ülkeleri belirtmeler de BM'nin ülke sınıflandırmasında belirtilen isimlendirmeye dayanarak gelişmekte olan ülkeler terimini kullanmak daha doğru durmaktadır. Aynı zamanda çocuğa yönelik cinsel şiddet de ele alınması gereken bir konudur. Küresel sistematik incelemeler, küçük yaşlardaki kızların çocuğa yönelik cinsel şiddet ile ilgili savunmasızlığını vurgulamıştır, ancak bu olumsuz durumdan erkekler de etkilenmektedir. Dünya çapında kızların %8 ila %31'i ve erkeklerin %3 ila %17'si çocuğa yönelik cinsel şiddet yaşadığı ifade edilmektedir (Rumble vd., 2020, s.284).

Birçok gelişmekte olan ülke, çocuk cinsel istismarının önlenmesini destekleyen yerel ve uluslararası sivil toplum kuruluşları ile var olan yasaları uygulamaya başlamıştır. Son yıllarda, gelişmekte olan ülkeler, cinsel istismar da dâhil olmak üzere çocuklara yönelik şiddeti doğrudan ve resmi olarak ele alan politika ve yasalar benimsemiştir. Bu, çocuklar üzerinde ulusal eylem planları, çocukların geniş çocuk koruma girişimlerinde cinsel şiddetten korunması ve çocuklara yönelik şiddet konusunda belirli ulusal gündemlerin geliştirilmesi yoluyla elde edilmiştir. Son yıllarda, 20'den fazla ülke çocuklar için farklı eylem planları türlerini benimsemiştir. Bununla birlikte, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından yapılan ankete katılan ülkelerin yaklaşık %25'i, çocukları her türlü şiddete karşı korumak için yasaları tam olarak benimsemediklerini ortaya koymuştur. Ayrıca 2006 yılından bu yana Angola, Bolivya, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, Kenya, Karadağ, Sırbistan ve Güney Sudan, anayasalarında çocuklara karşı şiddetin yasaklanması için yapılan değişiklikleri kabul etmiş veya değiştirmiştir. Cinsel şiddet ile ilgili olarak, Birleşmiş Milletler (2014) son yıllarda cinsel istismar ve çocukların sömürülmesine karşı mevzuat konusunda önemli ilerleme kaydedilmiştir. BM'nin küresel araştırmasına (2014) cevap veren Birleşmiş Milletler'in 104 üye ülkesinden %96'sı, fuhuş da dâhil olmak üzere çocukların cinsel sömürüsü üzerine bir yasağın yürürlükte olduğunu vurgulamıştır (Russell vd., 2020, s.3). Gelişmekte olan ülkelerdeki çocuk cinsel istismarı yaygınlığı göz önüne alındığında, bu girişimlerin umut verici ve politik yönelimler açısından bütüncül bir yaklaşım garanti edildiği düşünülmektedir.

Yerel düzeyde yapılan çoğu önleme çalışmalarında genellikle, okul öncesi ve ilkokuldaki çocuklar için uygulamaların eğitim ortamlarında yapılması hedeflenir. Bu müdahaleler, çocukların bedenlerini, uygun ve uygunsuz dokunuşlar, birinin davranışlarıyla ilgili endişeleri olduğunda kime ulaşabileceklerini anlamalarını geliştirmeye odaklanılmaktadır. Bu anlayışa uygun olarak alanda çalışmalar yapılmaktadır. Okul sistemlerinin erişimi göz önüne alındığında, bu müdahaleler birincil korumaya yönelik bir halk sağlığı yaklaşımına dayalı ortaya konulan müdahale yaklaşımları olarak sınıflandırılabilir. Çok sayıda araştırmacı (Cant vd., 2022; McKibbin ve Humphreys, 2020; Purvis ve Joyce, 2005) çocukların cinsel istismarını önlemek için bir halk sağlığı yaklaşımı kullanmanın önemini tartışmıştır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde hem politika belirleme hem de ilişkili grup çapındaki faaliyetler (farkındalık yaratma ve davranış değiştirme stratejileri gibi), halk sağlığı stratejileri olarak genellikle ulusal veya eyalet devletleri düzeyinde yönetilir (Russell vd., 2020:7). Bu bağlamda aslında alanda etkili, ekonomik ve değerlendirilebilir yöntemlerin geliştirilmesi önemlidir. Benzer faaliyetlerin, uygulama alanındaki farklı yaklaşımların ifade edilmesiyle genele yaygınlaştırılabileceği düşünülmektedir.

Derleme

Çalışmamızda çocuğa karşı istismar ve şiddet gibi istenmeyen davranışların önlenmesi, farkındalık yaratılması gibi istenmeyen davranışlar ile ilgili geliştirilen Alo İmdat Hattı” uygulamaları ele alınacaktır.

1. Cinsel Şiddet ve Cinsel İstismar Kavramları

Cinsel şiddet, cinsiyete dayalı şiddetin yalnızca bir yönüdür; yakın hayat arkadaşı şiddeti, kadın ve kız çocuğu ticareti, tecavüz ve cinsel istismar gibi cinsel şiddet eylemleri dâhil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere, kökleri sosyal rollere dayanan çeşitli zararlı eylemleri barındıran bir şemsiye terimdir. Küresel olarak, kız çocukları ve kadınlara yönelik şiddetin, trafik kazaları ve sıtma hastalığı kayıplarının toplamından daha fazla kadını öldürdüğü bilinmektedir (Marsh vd., 2006, s.133).

Çocuğa karşı şiddet Çocuk Haklarına Dair Sözleşmede (Madde 19) de belirtilmektedir. Cinsel istismar da dâhil olmak üzere her türlü fiziksel veya zihinsel şiddet, yaralanma ve istismar, ihmal veya ihmalkâr muamele, kötü muamele veya sömürü olarak belirtilmektedir. Çocukların cinsel istismara en çok tanıdıkları kişiler tarafından, genellikle bir aile üyesi, akraba, aile dostu veya güven veya otorite ilişkisi içinde olan yetişkin veya daha büyük bir çocuk tarafından cinsel istismara uğrama olasılığı yüksektir. Bir ergenin kendi yakın hayat arkadaşına- bir erkek veya kız arkadaşına – yönelik bu eylemi geliştirmekte olan ve yüksek gelirli ülkelerde en sık bahsedilen faillik olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bazı geliştirmekte olan ülkelerde okullarda veya okula giderken yüksek oranlarda cinsel şiddet ortaya konulduğu bulunmuştur. Alternatif aile, yatılı ya da koruyucu aile yanında yaşayan çocukların, ev işlerinde, tehlikeli işlerde ve borç karşılığı ya da zorunlu çalıştırmada çalıştırılan çocuklar kadar savunmasız oldukları bilinmektedir (Radford vd., 2015, s.2). Çocukların cinsel sömürüsü, çocuklara, gençlere, ailelerine ve topluluklarına uzun vadeli zararlar veren bir çocuk istismarı biçimi olarak kabul edilmektedir. Çocuğu/genci istismar edenler, yaşları, cinsiyetleri, zekâları, fiziksel güçleri ve/veya ekonomik veya diğer kaynakları nedeniyle onlar üzerinde güce sahiptir (Pearce, 2014, s.9). Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Lanzarote Sözleşmesi) çocuk cinsel istismarını Madde 18’de belirtmektedir:

(a) Ulusal hukukun ilgili hükümlerine göre cinsel faaliyetler için yasal yaşa ulaşmamış bir çocukla cinsel faaliyetlerde bulunmak (bu, reşit olmayanlar arasındaki rızaya dayalı cinsel faaliyetler için geçerli değildir) ve

(b) Cinsel faaliyetlerde bulunmak zorlama, zorlama veya tehditlerin kullanıldığı bir çocukla yapılan faaliyetler veya aile içinde dahil olmak üzere, çocuk üzerinde tanınmış bir güven, otorite veya nüfuz konumunun kötüye kullanılması ya da özellikle zihinsel ya da fiziksel bir engel ya da bağımlılık durumundan dolayı çocuğun özellikle hassas bir durumunun kötüye kullanılmasıdır. Ayrıca çocuğun cinsel istismarı, ikinci bir taraf bir çocuğun dâhil olduğu cinsel faaliyet yoluyla parasal olarak fayda sağladığında cinsel sömürü hâline gelir. Bir çocuğun veya ergenin cinsel tacizi ve fahişeliği gibi zararlı eylemleri içerir. Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nde, çocuğun cinsel faaliyette bulunması karşılığında, ödeme/ücret verilmemiş olsa bile, çocuğa veya başka bir kişiye para veya başka bir karşılık, ödeme veya karşılık verilmesi veya vaat edilmesi durumları kapsar (Radford vd., 2015, s.2).

Cinsel şiddet kadın ve çocukların her türlü cinsel mağduriyetine atıfta bulunmak için kullanılan bir şemsiye terimdir. Bu mağduriyetler çocuklara yönelik cinsel istismar ve sömürü, tecavüz ve diğer cinsel saldırılar, cinsel taciz, pornografide taciz, fuhuş, insan ticareti ve kadın sünnetidir.

Ev ve iş ile sınırlı olmayan herhangi bir ortamda, herhangi bir kişi tarafından, mağdurla olan ilişkisinden bağımsız olarak, herhangi bir cinsel eylem, bu eylemi elde etme girişimi, istenmeyen cinsel yorumlar veya yaklaşımlar veya ticarete yönelik eylemler veya başka bir şekilde baskı kullanarak bir kişinin cinselliğine yönelik eylemlerdir (Krug vd., 2002).

Bir çocuğun evde bir akraba veya bakıcı tarafından cinsel istismara uğradığı durumları içerir; yiyecek, para veya iyilik karşılığında seks satmak için yapılan; yolda veya okulda bir yetişkin, bir çete veya toplum içinde yaşayan bir akraba tarafından tecavüze veya cinsel tacize uğramak; yaşlı bir adam tarafından çevrimiçi olarak bakılan ve cinsel eylemlere, teşhirciliğe veya uygunsuz görüntüler üretmeye

Derleme

ayartılan; çocuklara yönelik cinsel suçlulardan oluşan örgütlü gruplar tarafından cinsel köleliğe hapsedilmiş; veya savaş bağlamında bir savaşçı tarafından tecavüze uğramak gibidir. Dünyanın düşük gelirli bölgelerinde güvensizlik, silahlı çatışma veya ailelerinden ayrılma koşullarında yaşayan çocuklar özellikle savunmasızdır, cinsel istismar ve sömürünün, cinsiyete dayalı her türlü şiddetin ortadan kaldırılmasının ekonomik ve sosyal kalkınma için çok önemli olduğu kabul edilmektedir (Radford vd., 2015, s.8).

Çocuk cinsel istismarı dünya çapında önemli bir sorun olarak kabul edilir ve son yıllarda çocuk savunucularının, araştırmaların ve medyanın çabalarıyla artan bir ilgi görmüştür. Yaygınlık istatistikleri değişiklik gösterse de bir çalışma ABD’de her üç kızdan birinin ve yedi erkek çocuğundan birinin çocukluklarının bir noktasında cinsel istismara uğradığını tahmin etmiştir (Amodeo vd., 2006). Ruh sağlığı ve psikiyatrik bozukluklar, intihar, yüksek riskli davranışlar ve kötü fiziksel sağlık sonuçları gibi iyi belgelenmiş olumsuz davranış ve sağlık sonuçları göz önüne alındığında, çocuk cinsel istismarı artık bir halk sağlığı krizi olarak kabul edilmektedir (Elliott vd., 2022, s.1). Chasan-Taber ve Tabachnick (1999) çalışmasında, çocuklara yönelik cinsel istismarcıları da içeren odak gruplarından elde edilen sonuçlar, istismarcılara/potansiyel istismarcılara yönelik yardımın istismarcı davranışı önlemek veya değiştirmek için en iyi yaklaşım olduğunu göstermiştir. İstismarcıların aileleri ve arkadaşlarından oluşan odak grupları, yargılanma korkusu olmadan biriyle konuşma fırsatına sahip olmanın faydalı olduğuna inandıklarını ortaya koymuştur (Van Horn vd., 2015, s.869). Aslında ortaya konulan çalışmalar ile konunun yaygınlığı karşısında kamu politikaları geliştirilmesi bu doğrultuda benzer davranış gösteren kişiler ile ilgili farklı uygulamaların yapılmasının önemi görülebilecektir.

2. Cinsel İstismar Yardım Hatları

Politika düzenleme alanında konunun önde gelenleri ilk olarak çocuklar için daha iyi internet ortamı sağlamak amacı ile her şeyden önce, internet yardım hatları gibi özdenetim sistemleri aracılığıyla internetteki yasa dışı içerik akışını durdurmak için ortak bir çabaya yönelmişlerdir. Yaklaşımın ikinci ayağı, daha güvenli internet kullanımının temeli olarak çevrimiçi içeriği tanımlamaya ve sınıflandırmaya yönelik filtreleme ve derecelendirme sistemleri veya şemaları geliştirerek kullanıcıların, ebeveynlerin ve velilerin çocuklarının çevrimiçi kullanımı konusunda daha fazla sorumluluk üstlenmelerini desteklemektir. Üçüncü olarak, kullanıcılar, ebeveynler, veliler ve çocukları internetin potansiyel fayda ve dezavantajları konusunda daha fazla bilinçlendirmek için eğitim çabalarını teşvik etmişlerdir (O’Neill vd., 2013, s.17). Cinsel suç tehdidinde erken müdahale, yasa dışı içeriğin bildirilmesi için internet yardım hatlarının kurulmasıdır; bu müdahale yeni siber suç biçimiyle başa çıkmak için yetersiz donanıma sahip bulan kolluk kuvvetleri uzmanlığının eksikliğine pragmatik bir yanıt olarak ortaya konulmuştur. Yardım hatları, kolluk kuvvetleri, endüstri, sivil toplum ve genel halk arasındaki iş birliği yoluyla internet polisliğini güçlendirmeye çalışılmıştır. Filtreleme/içerik sınıflandırması ve farkındalığı artırmanın yanı sıra, yardım hatları hızla çevrimiçi yasa dışı içeriğe karşı mücadelenin merkezi haline gelmiş ve Avrupa Birliği’nin ilk Güvenli İnternet Eylem Planı’nın temel taşı olmuştur.

Bir internet yardım hattının ana fikri, kullanıcıların karşılaşılabilecekleri ve yasa dışı olduğundan şüphelendikleri içeriği anonim olarak bildirmelerine olanak sağlamaktır. Raporlar, eğitilmiş analistler tarafından ele alınır ve eylem için polise ve internet servis sağlayıcılarına bildirilir. Bu faaliyet, materyalin kaynağında kaldırılmasını ve/veya bir adli soruşturma başlatılmasını içerebilir. Yardım hatları ulusal düzeydedir ve görev alanlarını düzenleyen yerel mevzuata ve anlaşmalara tabidir. Bununla birlikte, internetteki çocuklara yönelik cinsel istismar materyallerine karşı verilen mücadele uluslararası bir mücadeledir.

Uluslararası İnternet Yardım Hatları Birliği, INHOPE, Avrupa Komisyonu’nun desteğiyle, sınır ötesi yasa dışı içerikle ilgili şikayetlere daha hızlı ve daha etkin bir şekilde yanıt verilmesini sağlamak amacıyla yardım hatları arasındaki iş birliğini kolaylaştıran ana ağ olarak hareket eder (O’Neill, 2013a, s.39-40). Günümüzde benzer şekilde çalışan başka ulusal, uluslararası farklı organizasyonlar da bulunmaktadır, çalışmada bunlara da değinilecektir.

Derleme

Gelişmekte olan ülkelerdeki hizmet sunumuna yönelik sosyal refah tepkisini iyileştirmeye yönelik çabalar (örneğin, danışmanlık, sığınma evleri, mağdur savunuculuğu, yardım hatları, kadın yardım hatları destek grupları, çocuk hizmetleri ve adli yardım gibi mağdurlara yönelik hizmetleri genişletmek, iyileştirmek ve koordine etmek) kanıtlanmıştır. Bu çalışmaların çoğu, kurumlar arasında daha iyi koordinasyona odaklanmıştır ve bu tür sosyal hizmetler genellikle STK'le ve diğer toplum kuruluşları tarafından verilmektedir. Bununla birlikte, sosyal hizmet programlarının etkililiği, kalitesi ve etkisine ilişkin araştırmalar, gelişmekte olan ülkelerde azdır (Radford vd., 2015, s.85).

Yardım hatları, bahse konu durumlarda hayatta kalanların seslerini ortaya koyabilmek için eşsiz bir fırsat sunabilir. Örneğin, Almanya'da hayata geçirilen Kritik Olay Raporlama Sistemleri, hayatta kalanların seslerini duyurarak bu alanda kamuyu siyasi süreçlere davet eden bir rol oynamaktadır. Farklı yardım hatları ile iletişime geçen çocukların deneyimlerini incelemek, özellikle savunmasız gruplara ilişkin mevcut anlayışımızı artırabilir. Bu bilgi, benzersiz bir şekilde bu gruba hizmet etmeye hazır olabilecek yeni yardım hatları gibi hizmetlerin güçlendirilmesine de yardımcı olacaktır. Belirli olarak, istismara maruz kalan gençlere ücretsiz duygusal destek ve bilgi sunan isim kullanılmadan verilen yardım hattı hizmetlerinin sağlanması amacına dönük olarak bilgi verebilir ve sonuçta bu tür yardım hatları için sorun çözüme, güvenlik planlaması konusunda protokoller uyarlamaya yardımcı olabilir (Elliott vd., 2022, s.2).

2.1. Yardım Hatları ile İlgili Uluslararası Kural Oluşturulması

Devletler, yardım hatları ile kamuoyunu büyük ölçüde ilgilendiren bu sorunla başa çıkmak için kendi sistemlerini kurarken, başlangıçta yalnızca geçici bir boşluğu doldurmak amacıyla tasarlanmıştır. Ancak bugün, internet yardım hattı çözümünün artık kemikleşmiş vazgeçilmez olduğu, ancak sürdürülebilmesi için Avrupa finansmanına fazlasıyla bağımlı olduğu, büyük ölçüde değişen teknolojik gelişmelere uygun olarak gözden geçirilmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Yine de son on beş yıl boyunca, hükümetler daha güvenli bir internet inşa etmenin temel direkleri olarak endüstrinin özdenetimini ve bilinçlendirmeyi desteklerken, çoğu kez daha doğrudan eylemde bulunma konusunda ısrarcı olmuşlardır. Avrupa Birliği (AB) 2011/92/AB Direktifinde öngörülen daha doğrudan müdahaleci yaklaşım, yasa dışı çevrimiçi çocuk istismarı içeriğine karşı mücadelede, yardım hatlarının artık yapımcıların birincil odak noktası olmayabileceğini öne sürmüştür (O'Neill, 2013a, s.53).

Avrupa Birliği 1999'da "Daha Güvenli İnternet" eylem planını kabul etmiştir. Tüm tüketiciler için daha güvenli bir internet ortamını teşvik etme ve özellikle çocuklara karşı suçlar ve insan kaçakçılığı veya ırkçı ve yabancı düşmanı fikirlerin yayılması için internetin zararlı ve yasadışı kullanımlarıyla mücadele etmeye odaklanmaktadır. Yardım hatları fikrinin ilan edilmesinde, internetin kendisinin topluluk değerleri üzerine inşa edilen ve ilgili kullanıcıların genel halkın çevrimiçi izleme kapasitelerini kullanmaya çalışan, kendi kendini yöneten bir kullanıcı ağı modeli olduğu desteklenmiştir. İnternete erişimi sağlayan kuruluşlar olarak internet servis sağlayıcıları (ISS'ler), bir müdahale mekanizması olarak yardım hatları kavramının ve işlevsel organizasyonunun geliştirilmesinde kilit rol oynamıştır. E-Ticaret Yönergesi kapsamında, ISS'lerin genellikle, yalnızca internete erişim sağlayan bir kanal görevi gördüklerinden dolayı ağlarında taşınan içeriklerde yasal sorumlulukları yoktur. Üçüncü taraf içeriğinin önbelleğe alınması ve barındırılmasıyla ilgili olarak, ISS'ler, "Bildirim ve Kaldırma" hükümleri şeklinde kendilerine yasa dışı olarak tanımlanan içeriği kaldırmak veya bu içeriğe erişimi engellemek için makul adımlar attıktan sonra sorumluluktan muaf tutulmaktadır. "İhbar ve yayından kaldırma" sistemleri, internet hizmet sağlayıcılarının E-Ticaret Direktifi gerekliliklerine uyduğu birincil mekanizma hâline gelmiştir. Sektör sağlayıcıları, sorumluluktan korunma karşılığında, usulüne uygun olarak bilgilendirildikten sonra yasa dışı içeriği kaldırmayı taahhüt ederler. Yardım hatları, öncelikle bu tür bir "bildirim ve yayından kaldırma" sistemi temelinde çalışır ve şüpheli yasa dışı içeriğe ilişkin bildirimleri işlemek için referans organı olarak hareket ederler. Bu alanda hizmet üreten INHOPE yardım hatları ağı, üyelerinin uluslararası düzeyde bildirim ve kaldırma taleplerine uymasını ve bildirim alındığında derhal harekete geçilmesini sağlar. Bununla birlikte, farklı ülkelerde uygulanan farklı yasal sistemler nedeniyle zorluklar ortaya çıkmaktadır. Yardım hatlarının kolluk kuvvetleriyle etkileşimde bulunma biçimlerinin çok heterojen olması, komisyonu üye devletleri suç içeriğine ilişkin standartları

Derleme

uyumlu hâle getirmek için derhal harekete geçmeye ve yasa dışı içeriğin dolaşımıyla mücadele etmek için yüksek düzeyde uluslararası iş birliğini ve bilgi alışverişini teşvik etmiştir. Çocukların Cinsel İstismarı ve Çocuk Pornografisiyle Mücadeleye İlişkin 2011/92/AB sayılı Direktifi bunu bir ölçüde başarmaktadır (O'Neill, 2013a, s.41).

Ayrıca çocukların cinsel istismarı, Avrupa Parlamentosu'nun çocukların cinsel istismarı ve cinsel sömürüsü ile çocuk pornografisinin oluşturulması ve yayılmasıyla mücadeleye ilişkin 2011/93/EU direktifinde tanımlanmıştır. Bu tanım kapsamında, çocukların cinsel istismarı, yasal rıza yaşının altındaki bir kişiyle cinsel faaliyetlerde bulunma gibi çocukların doğrudan cinsel istismarı, cinsel sömürü ve çocukları bu tür davranışlara zorlama dâhil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere fuhuş veya çocuk pornografisi oluşturma, çocuk pornografisine sahip olma, erişme veya dağıtma ve cinsel eylemlerde bulunma amacıyla çocukların çevrimiçi tahriki gibi yaklaşık 20 suç ile ifade edilmektedir. Europol bu tanımları daha da damıtarak, "Çocukların Cinsel İstismarı"na, failerin reşit olmayan biriyle cinsel faaliyette veya cinsel temasta bulunduğu ve dolayısıyla cinsel davranışa ilişkin yerleşik yasal ve ahlaki kuralları ihlal ettiği bir suç olarak atıfta bulunur (Riggio ve Hecht, 2016). Direktifin kendisi "çocuk pornografisi"ne atıfta bulunsa da bu terimin uygunluğu özellikle tartışmalıdır. Çünkü "pornografi" yetişkinler arasındaki rızaya dayalı cinsel etkinliği tanımlamak için kullanılırken, çocuklar yasal olarak izin vermez ve bu tür suçun mağdurlarıdır. Bunun yerine, tartışılan suçların doğasını ve ciddiyetini doğru bir şekilde yansıtmak için çocukların sömürüsünü tasvir eden içeriğe "çocukların cinsel istismarı görüntüleri" olarak atıfta bulunulur (Horn vd., 2015, s.234).

Küçüklerin ve insan onurunun karşılaştırılabilir etkili bir düzeyde korunmasını amaçlayan ulusal çerçeveleri teşvik eden Avrupa Birliği Konseyi Tavsiyesi 98/560/EC, "küçüğün korunmasına ilişkin kurallara uymayan ve/veya davranış kurallarını ihlal eden içerikle ilgili şikayetlerin etkin yönetimini teşvik etmek" amacıyla "yardım hatları" oluşturulmasını savunmuştur (O'Neill, 2013a, s.40).

2.2. Yardım Hatları Çalışma Yöntemleri ve Faydaları

Yardım hatları personeli empatik, normleştirici ve mağdurlar tarafından ifade edilen ortak düşünce ve duygulardan haberdar olan müdahaleler için gerekli bilgi ile donatıya sahip kişilerdir. Ayrıca buradan alınacak bilgiler politika ve uygulama açısından çıkarımlarda bulunulmaya yardımcı olacaktır. Yardım hattı çalışanlarının, sosyal ağlarında hayatta kalanların duygusal sıkıntı yaşarken kendi iradeleri ile bu araca erişirler. Konu ile ilgili araştırma aracı olarak bu süreçte hem erkek hem de kadın arayanların sonrasında kolayca erişilebilecek konu ile ilgili kilit yakınların belirlenmesi için sosyal destek durumunun değerlendirmesi uygun olabilir. Ek olarak, çalışanlar telefon görüşmesi sırasında arayanın kendine zarar verme ve intihar düşüncelerini de değerlendirmektedir. Araştırmalar, cinsel saldırıdan kurtulanların intihar riskinin daha yüksek olduğunu ve yardım hattını arayan hayatta kalanların iyileşme süreçlerinde kritik bir noktada olduklarını göstermektedir. Bu tartışmalar, arayanların duygusal ihtiyaçları hakkında yeni şekillerde düşünmeye sevk edebilir ve hayatta kalanların sosyal destek ağlarını genişletme veya ek hizmetler aramasına teşvik edebilecektir (Young vd., 2018, s.469). Yardım hatları aracı öznesi aslında konu alanında farklı yaklaşımların geliştirilebilmesine kapı aralamaktadır. Alanda farklı amaçlar ile bulunanlar yardım hatlarından gelen bilgilere göre farklı uygulama ve/veya modeller geliştirilmesine aracı olabilecektir.

Yardım hatları, bir sevk sistemi görevi görür ve genel müracaatçılara, internette bulunan potansiyel olarak yasa dışı görüntülerin, malzemenin değerlendirilebileceği ve kanun uygulayıcı kurumlara veya ana sunucu ülkedeki diğer yardım hatlarına iletilebileceği bir veri tabanına yönlendirme fırsatı verir. Örneğin, ABD'de bir internet sitesi bulunuyorsa, raporlar Washington'daki Ulusal Kayıp ve İstismara Uğrayan Çocuklar Merkezi'ne iletir. Bu kuruluş INHOPE üyesidir ve Avrupa yardım hatlarıyla resmi ve gayri resmi bağlantıları vardır (Sutton vd., 2004, s.7). Farklı ulusal ve uluslararası kuruluşların alanda faaliyet göstermesi ve birbirleri ile iletişim hâlinde olması internetin doğasına uygun olarak bir iş sürecinin gelişmesine neden olmaktadır. Bu tarz bir yaklaşım konu alanında mutlak olması gereken bir durum olarak ifade edilebilir.

Derleme

O'Brien ve Webster (2007) tarafından yapılan bir çalışmada, çocuklara yönelik cinsel istismar görüntülerine bakmaktan mahkûm olan bazı kişiler, bu yol sayesinde cinsel istismarı en aza indirdikleri ve bu faaliyetleri yasadışı veya zararlı bulmadıkları için yardım aramayı asla düşünmediklerini belirtmişlerdir. Cinsel tacizcilerin rahatsız edici davranışlarıyla ilgili utanç ve suçluluk duyguları, diğer çalışmalarda tekrarlanan bir tema olmuştur (O'Brien ve Webster, 2007). Örneğin, Mann vd. (2012) tarafından cinsel suçluların çocuklara yönelik cinsel ilgilerini nasıl kavramsallaştırdıkları üzerine yapılan araştırma, utanç ve suçluluk duygularını arayanları başka birine ifşa etmekten veya resmi destek aramaktan caydırdığını göstermiştir (akt., Horn vd., 2015, s.866).

Birçok çocuk istismarı iddiası fiziksel kanıt içermediğinden, çocukla soruşturma amaçlı görüşme, çocuk istismarı soruşturmalarında çok önemli bir unsurdur. Bununla birlikte, çocuklarla adli tıp görüşmesi zorludur ve müstehcen sorgulama yanlış ifadelerle neden olabilir. Ek olarak, utanç duyguları ve ifşanın sonuçlarından korkma gibi çeşitli faktörler çocukları istismarını ifşa etmeye karşı isteksiz hâle getirebilir. Profesyoneller, çocuklarla yaşadıkları olaylar hakkında görüşme yaptıklarında, çocuğun bölümlerden oluşmuş hatırlarından, yani olaylar/bölümlerle ilgili bellekten yararlanmaları gerekir. Son 30 yıldır, çok sayıda araştırma, görüşmecilerin bölümlerden oluşmuş belleğin hafıza geri alımına nasıl yardımcı olabileceği veya engelleyebileceği yollarını ortaya çıkarmış ve profesyonellerin hafızanın işleyişi hakkındaki bilgi birikimleri bu süreçte rol oynamıştır (Erens vd., 2020, s.2). Özellikle cinsel suçlar ile ilgili bu tür hafıza ile ilgili çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Birlikte ele alındığında, yardım hattı kullanıcılarına sağlanan tavsiye ve rehberlik, insanların çocuk cinsel istismarından (daha fazla) vazgeçmelerine yardımcı olacak koruyucu faktörlerin potansiyel etkisini destekler. Bu faktörler, cinsel suç literatüründeki göreceli çocukluktan kaynaklanan bilinç konusundaki belirsizliklerden dolayı henüz kapsamlı bir şekilde test edilmemiş olsalar da daha geniş kriminolojik bakış açısı ile kanıt temelinde vazgeçme ile ilişkili olduğu görülmektedir. Stop It Now! Gibi uygulamaların halk sağlığı için bilgilendirme model olarak önleme çabalarına yardımcı olacak umut verici bir araç olabilir. Diğer Avrupalı ortaklar, benzer hizmetler oluşturmakla ilgilendiklerini ifade etmişler ve daha geniş çalışmadan elde edilen ürünlerden biri, diğer ülkelerde önleme yardım hatları geliştirmek için bir araç seti olmuştur (Horn vd., 2015, s.867).

Aynı zamanda bu süreçte medyada cinsel istismar, cinsel şiddet farkındalığı, potansiyel görgü tanıklarında farkındalığın artmasına neden olmuştur. Seyirci müdahalelerine ek olarak, mağdurlara yönelik yardım teklifleri (destek merkezleri ve/veya yardım hatları) ayrıca medya aracılığıyla daha sık yayılmalı ve cinsel istismar, cinsel şiddet ile ilgili medya vakalarıyla bağlantılı olarak yeniden mağduriyet yaşayan kişi sayısına ek olarak mağduriyetin azaltılması sağlanmalıdır. Bu çalışma, özellikle daha fazla destek merkezi ve/veya yardım hattı reklamı yaparak ve bu önemli bilgileri medyada yer alan cinsel istismar vakalarıyla ilişkilendirerek, cinsel istismarın ve cinsel şiddetin medyadaki etkisini yeniden mağduriyet yaşayan bireylerin sayısının azaltılması konusunda daha fazla farkındalık yaratmaya yardımcı olabilir. Ek olarak, medya kullanıcılarının müdahale veya programları, insanları özellikle cinsel istismar, cinsel şiddet ile ilgili olarak önemli durumlarda uygun şekilde tepki vermeleri konusunda eğitmek için yardımcı olabilir (Frentzen vd., 2022).

3. Farklı Ülkelerden Yardım Hatları ve Çocuk Koruma Uygulamaları

Çalışmada farklı ülkelerden yardım hatları çocuk koruma uygulamaları ile ilgili değerlendirmeler yapılarak en iyi uygulama ile ilgili bakış açıları değerlendirilecektir. Bu açıdan farklı ülkelerdeki çocuk koruma hizmetlerinin karşılaştırması Tablo 1'de, kamu ve özel sektör katılımını karşılaştıran ve sürece dâhil olan organizasyon türlerinin çeşitliliği ise Tablo 2'de ayrıca belirtilmiştir.

Derleme

Tablo 1. Çeşitli ülkelerdeki çocuk koruma hizmetlerinin karşılaştırılması. (Erens vd., 2020, s.3).

Ülkeler	Örgüt(ler)	Görevler	İşbirlikleri
Amerika Birleşik Devletleri	Ulusal Çocuk İttifakı [National Children's Alliance (NCA)], farklı eyaletlerde temsil edilen 850'den fazla Çocuk Savunma Merkezi [Child Advocacy Centre (CAC)] ağının ulusal birliği ve akreditasyon kuruluşudur.	CAC'ler, 50 eyaletin tamamında istismara uğramış çocuklara koordineli, kanıta dayalı bir çalışma yapar	Kolluk kuvvetleri, kovuşturma, Çocuk Koruma Hizmetleri, (akıl) sağlığı kurumları
Hollanda	Güvenli Ev [Safe Home] (çocuk istismarı ve aile içi şiddet için ulusal yardım hattı) ve Çocuk Koruma Konseyi (Mahkemeye gözetim kararı için dilekçe verebilir)	Tavsiye vermek ve iddia edilen çocuk istismarı raporlarını araştırmak	Çocuk Esirgeme Kurumu, polis, Cumhuriyet savcılığı, belediyeler
Birleşik Krallık	Yerel makamlar, klinik komisyon grupları ve polisle birlikte çalışır	Endişeleri araştırmak ve çocuğu korumak için gerekli adımları atmak	Ulusal Çocuklara Eza, Cefa ve Zulmü Önleme Derneği (NSPCC)
Yunanistan	Yerel haber grupları, Avrupa Komisyonu'nu, Araştırma ve Teknoloji Vakfı-Hellas, Bilgisayar Bilimleri Enstitüsü (FORTH-ICS.), Yunan Özdenetim Kurumu,	Çocukların temel haklarını korumak ve güvenliğini sağlamak, aynı zamanda çocukların cinsel istismarını ve tacizini gösteren fotoğraf ve görsel-işitsel materyalleri ortadan kaldırmak	Uluslararası İnternet Yardım Hatları Birliği (INHOPE)

Tablo 2. Kamu ve Özel Sektör Katılımını Karşılaştıran ve Sürece Dahil Olan Organizasyon Türlerinin Çeşitliliği. (O'Neill, 2013a, s.44)

	Organizasyon Türü	Örnekleri
Kamu Kuruluşu	Kolluk kuvvet birimi	Norveç Kriminal Soruşturma Servisi (Kripos) (NCIS)
	Tamamı kamuya ait diğer kuruluşlar	Alman Länder tarafından kurulan bir organ olan Jugendschutz.net, yasa dışı içerikle ilgili bildirimlere yanıt verir
	Kamu tarafından finanse edilen kuruluş	RRT (Litvanya) Litvanya'da iletişim ve posta sektörü için bağımsız bir ulusal düzenleyici kurum.
Özel sektör / sanayi	Dernek tarafından yürütülen	Fransa'da AFA, Almanya'da FSM & eco, Avusturya'da ISPA, İrlanda'da ISPAI
	Endüstri finansmanı ile bağımsız olarak çalıştırılan	Birleşik Krallık'taki IWF, İnternet endüstrisi tarafından finanse edilmektedir ancak yönetim kurulunda endüstri dışı temsilciler bulunmaktadır.
	Çocuk esirgeme kuruluşu	İzlanda ve Danimarka'daki Çocukları Kurtarın (Save the Children)
	Diğer özel kuruluş	Hollanda'daki Meldpunt, kullanıcılardan, endüstriden ve Devletten destek alan, kâr amacı gütmeyen bir "stiftung"dur

3.1. Amerika Birleşik Devletleri'nde Kriz Yardım Hatları

ABD'de 1970'lerden bu yana, istismara maruz kalanların, onların sevdiklerinin ve profesyonellerin kriz desteği ve konu ile ilgili topluluk içindeki hizmetlere acil bağlantılar sağlamak için bir araya geldiği cinsel saldırı yardım hatları, Kuzey Amerika'da etkili kanallar olarak popülaritesini artırmıştır. Tecavüz, İstismar ve Ensest Ulusal Ağı (RAINN), Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyet gösteren 1.065 kriz yardım hattı üyesi bulunur. Cinsel saldırı yardım hatları hakkında ampirik araştırma sınırlıdır ve yaygın kullanımlarına rağmen kriz danışmanlığı yöntemleri olarak etkinlikleri hakkında pek çok şey bilinmeyip, belirsizliğini korumaktadır. Bilgideki bu boşluklar, profesyonel uygulama alanlarını bilgilendirmek ve sınırlı fonları tahsis etmek için kanıta dayalı uygulamaların çok istendiği mevcut siyasi ve ekonomik ortamımızda rahatsız edici bir zorluk teşkil etmektedir. Genel olarak travmatik olaylar için, telefon yardım hatları hayatta kalanlara acil destek sağlamada önemli bir rol oynar. Bununla birlikte, diğer sektörlerdeki hizmet sağlayıcılar (sağlık hizmetleri, yasal hizmetler, vb.) cinsel şiddetle ilişkili sorunları ele almak için ya eğitimden yoksundur ya da travma konusunda bilgilendirilmiş hizmetler sunmamaktadır. Bu nedenle, cinsel saldırı yardım hatları kritik bir toplum hizmeti alanını ortaya çıkartmaktadırlar (Young vd., 2018, s.456).

1990'ların ortalarından bugüne Save the Children kuruluşu, çocuk pornografisinin dijital dağıtımıyla mücadele etmek ve İnternet aracılığıyla cinsel istismar ve sömürü konusunda farkındalık yaratmak için çalışır. Çocuk pornografisine karşı yürütülen çalışmalar, Save the Children'in cinsel istismar ve sömürüden korunma bağlamında çocuk haklarını geliştirmeye yönelik daha geniş stratejisinin bir parçasıdır. Bu çalışmanın uluslararası yetkisi, 1989 tarihli BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 19. ve 34. Maddelerinde belirtilmiştir. Save the Children'in çalışması, internet yardım hatlarının işletilmesini de içermektedir. Bu, hizmet kullanıcılarının internette bulunan potansiyel olarak yasa dışı görüntüleri bildirmesi için bir yönlendirme sistemidir. Save the Children yardım hattı, üyeler arasında bilgi ve uzmanlık alışverişini koordine eden ve kolaylaştıran uluslararası yardım hattı ağı INHOPE'un (www.inhope.org) da üyesidir (Sutton, 2004, s.3).

INHOPE, internet'teki yasa dışı içerik ve faaliyetlere yönelik uluslararası düzenlemelerden biridir ve kısmen Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilmektedir. INHOPE, yasa dışı internet içeriğine karşı farklı ulusal yardım hatlarının çalışmalarını kolaylaştırır ve koordine eder. Tek bir yardım hattı, sorunu çözmek için ulusal düzeyde başarılı olabilirken, içerik yabancı bir ülkede barındırıldığında veya fail yurt dışında bulunduğunda etkisi sınırlıdır. INHOPE ağı, dünya çapındaki yardım hatları arasında bilgi ve uzmanlık alışverişini koordine etmek için önemli bir araçtır. INHOPE'un temel işlevleri şunlardır:

- Dünya çapında bir yardım hattı ağı kurmak
- İnternetin yasa dışı kullanımına ilişkin raporları değiş tokuş etmek
- Uzmanlık alışverişinde bulunmak
- Yeni yardım hatlarını desteklemek
- AB içindeki ve dışındaki girişimlerle ara yüz oluşturmak
- Politika yapıcılarını eğitmek ve bilgilendirmek
- Yardım hattı operasyonları için verimli ortak prosedürler oluşturmak
- Siber suçlarda yeni eğilimleri belirlemek ve çözümler geliştirmek (Sutton, 2004, s.22).

3.2. Hollanda ve Birleşik Krallık Çocuk Cinsel İstismar Hatları (Stop It NOW!)

Yardım hatlarının işleyişinin özünde, çocuk cinsel istismarı konusunda endişe duyan herkese bilgi, tavsiye, destek ve rehberlik sunan, telefon ve e-posta yoluyla gönderilen isimsiz bir yardım hattı vardır. Yardım hatları, kullanıcıları Stop It NOW!, veya ilgili kurucu kuruluşlarca sunulan Birleşik Krallık'ta Lucy Faithfull Foundation ve Hollanda'da de Waag tarafından diğer hizmetlere bağlayabilen

Derleme

yapıdır. Her iki yardım hattı da aşağıdaki gruplara profesyonel destek sunarak çocukların cinsel istismarını önlemek için çalışır:

- Yetkililer tarafından çocukları istismar ettiği bilinen kişiler (kayıtlı istismarcılar), çocukları istismar etmiş ancak tespit edilmemiş kişiler (tespit edilmemiş istismarcılar) ve henüz istismar eylemine başlamamış ancak işleyeceğinden endişe duyulan kişiler (potansiyel istismarcılar) de dahil olmak üzere çocuklar için risk oluşturur. Bunlar, Stop It NOW!'ın ana hedef gruplarıdır.

- Başka bir yetişkinin çocuklara yönelik cinsel düşünceleri, duyguları veya davranışları hakkında endişe duyan kişiler (örneğin, gerçek veya potansiyel tacizcilerin eşi, ailesi ve arkadaşları).

- Endişe verici cinsel davranışı olan bir çocuk/genç hakkında endişelenen insanlar. Buna, başkalarını taciz eden veya onlar için risk oluşturan çocukların ebeveynleri veya bakıcıları da dahildir.

- Bir çocuğun istismara uğramasından veya cinsel istismar riski altında olabileceğinden endişe duyan kişiler.

- Doğrudan veya dolaylı olarak birlikte çalıştıkları biri hakkında endişe duyan profesyoneller.

- Çocukların cinsel istismarından kurtulanlar, çoğunlukla daha yaşlı gençler ve Çocuk cinsel istismarına maruz kalmış yetişkinler (yalnızca Birleşik Krallık yardım hattı). Stop It NOW! İngiltere ve Stop It NOW! Hollanda, diğer ilgili kaynaklara ve hizmetlere bir ağ geçidinin yanı sıra iki destek aşaması sunar. Yardım hattının ilk aşaması, hizmetin gizlilik ve anonimlik uyarılarının açıklanmasıyla başlar ve ardından kullanıcının arama nedenlerini tartışır. Stop It NOW! Hollanda, beş operatör ve bir koordinatör tarafından yürütülmektedir (Horn vd., 2015, s.857).

Bu yardım hatlarının yanında ayrıca Hollanda'da 1 Ocak 2015'te kurulan "Güvenli Ev" (Felemenkçe: Veilig Thuis), olası bir çocuk istismarı veya aile içi şiddet vakasıyla ilgili endişelerde aranacak Hollanda yardım hattıdır. Safe Home'da sosyal hizmet uzmanları, davranış bilimcileri ve tıp doktorları çalışmaktadır. Hollanda'da 2020 yılı itibarı ile 26 bölgesel Güvenli Ev kuruluşu bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, çocuklarla çalışan profesyonellere (örneğin okul öğretmenleri, spor koçları) ve vatandaşlara çocuk istismarı konusunda tavsiyelerde bulunur, çocuk istismarı ve aile içi şiddet iddialarını araştırır. Bir vatandaş, Safe Home'a olası kötüye kullanım bildiriminde bulunabilir. 2017'nin ilk altı ayında, Safe Home çocuk istismarı veya aile içi şiddet iddiasıyla ilgili 42.090 bildirim almıştır. Bir çocuk istismarı soruşturmasında, Safe Home çocukla yapılan görüşmeden ve yardımcı muhbirlerden (çoğunlukla tıp doktorları, polis ve okul personeli gibi profesyonellerden) bilgi toplar. Bu bilgi hem kısa hem de uzun vadede çocuğun güvenliğini sağlamak amacıyla takip eyleminin gerekip gerekmediğini belirlemek için sözde bir güvenlik değerlendirmesi yapmak için kullanılır. Soruşturmanın cezai kovuşturmayla yol açabilecek ciddi bir suiistimali ortaya çıkarması durumunda, Safe Home, devlet politikası uyarınca vakayı polise havale eder (Erens vd., 2020, s.2).

Hollanda'da Safe Home, iddia edilen bir çocuk istismarı veya aile içi şiddet raporunu araştırırken genellikle polis ve yerel belediyelerle iş birliği yapar. Polis ceza soruşturmasından sorumluyken, belediyeler farklı ruh sağlığı kuruluşları tarafından verilecek ailelere gerekli yardım veya tedaviyi sağlamaktadır. Safe Home, vakanın araştırılması ve sevk edilmesi sürecinde ilgili ortaklarına danışır. Bu, örneğin yerel makamların, klinik komisyon gruplarının ve polisin çocuk refahını korumada ortak sorumluluğa sahip olduğu İngiltere'deki (Eğitim Bakanlığı liderliğindeki) çocuk koruma sistemine benzemektedir. Zarar görme riski altındaki çocukları tespit etme ve desteklemek için düzenlemeler yapmak gibi, çocuk refahını korumak ve teşvik etmek, çalışmaların etkinliğini sağlamak için diğer ilgili kurumlarla birlikte çalışırlar. Safe Home, ortaklarıyla iş birliği yapmasına rağmen, Hollanda'da iddia edilen çocuk istismarı vakalarında tavsiye veren ve çocuğun refahına ilişkin soruşturma başlatabilen tek kuruluştur. Benzer ekonomik ve kültürel özelliklere sahip ülkelerdeki Güvenli Ev ve çocuk koruma hizmetleri arasındaki karşılaştırma Tablo 1' de belirtilmiştir (Erens vd., 2020, s.2).

3.3. Yunanistan'da Uygulanan Programlar

Yunan internet güvenlik yardım hattı SafeLine, kullanıcılardan internet siteleri ve haber grupları ve P2P sistemleri hakkında gelen raporları kabul eder: dünyanın herhangi bir yerinde çocuklara yönelik cinsel istismarı resmeden fotoğraf malzemeleri; ırkçı ve yabancı düşmanı içerik, Yunan yasasını ihlal eden yasa dışı sayılabilecek diğer materyaller konu alanına girer. SafeLine'in birincil hedefi, çocukların temel haklarını korumak ve aynı zamanda çevrimiçi gezinirken güvenliklerini sağlamaktır. SafeLine'in birinci önceliği, internet veya cep telefonu yoluyla çocukların cinsel istismarını ve tacizini gösteren fotoğraf ve görsel-işitsel materyalleri ortadan kaldırmaktır. Bu eylemlerin çocukların onuruna zarar verdiği ve kaçınılmaz olarak zihinsel ve psikolojik istikrarlarını ve büyümelerini etkilediği şüphesizdir. SafeLine, faaliyete geçtiği 2003 yılından bu yana Avrupa Komisyonu'nun (EC) Safer Internet Plus Programı tarafından NetWatch, SafeLine ve SafeLine2 projeleri çerçevesinde desteklenmektedir. SafeLine'in işletimi Avrupa Komisyonu tarafından belirli kuruluşlara verilmiştir: Araştırma ve Teknoloji Vakfı-Hellas, Bilgisayar Bilimleri Enstitüsü (FORTH-ICS, web sitesi: "www.ics.forth.gr"), İnternet İçeriği için Yunan Özdenetim Kurumu (SAFENET, web sitesi: "www.safenet.gr"), SafeLine. 18 Ekim 2005'ten bu yana, Avrupa Komisyonunun Safer Internet Plus Programı tarafından desteklenen Uluslararası İnternet Yardım Hatları Birliği INHOPE'nin (www.inhope.org) tam üyesidir. Şu anda dünyanın 31 farklı ülkesinde faaliyeti INHOPE tarafından koordine edilen 35 yardım hattı bulunmaktadır. Mevcut internet telefon hatlarının sayısı, reşit olmayanlar için daha güvenli bir internet yapmanın gerekliliğinin kanıtıdır. SafeLine, rapor işleme prosedüründe INHOPE'un en iyi uygulamalarını takip eder, INHOPE Derneği tarafından düzenlenen tüm çalıştaylar da yer alır ve "2007 Küresel İnternet Trendi Raporu"nu oluşturup yayınlamak dünya çapında rapor analizi alanında önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır (Christodoulaki ve Fragopoulou, 2010, s.55-56).

Sonuç

Çocukları çocuk cinsel istismarından korumak, yüksek ve yaygınlık oranları nedeniyle küresel ilgi artarak devam etmektedir. ABD, Avustralya gibi gelişmiş ülkeler ve Avrupa'daki ülkeler, çocuk cinsel istismarını önlemek için müdahaleleri araştırma ve geliştirme konusunda 40 yıllık deneyime sahipken, gelişmekte olan ülkeler, son on yılda bu tür müdahalelerin etkinliğinin yalnızca ampirik değerlendirmesini görmüşlerdir. Veriler sınırlı olmasına rağmen, gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ve batılı ülkelerle karşılaştırıldığında daha yüksek çocuk cinsel istismarı yaygınlığına sahip görüldüğü için, okula dayalı önleme müdahalelerinin bu ülkelerdeki çocuklar için artan bilgi ve becerilerle sonuçlanabileceğini görmek cesaret vericidir (Russell vd., 2020, s.11). Alandaki küresel gelişmelere paralel olarak, Türkiye'de de bu konuyla ilgili araştırma ve uygulamaların artırılması için gerekli adımlar atılmalıdır.

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri de dâhil olmak üzere uluslararası araştırma ve politika gündeminde çocuğa cinsel şiddet ve diğer çocukluk çağı şiddeti biçimlerine yönelik çağrılar öne çıktıkça, kesin kanıtlara olan ihtiyaç artmıştır (Rumble vd., 2020, s.295). Bu doğrultuda özellikle birincil aktörlerin yapacağı mülakat ve çalışmalar konunun anlaşılmasında önemli bir hale gelmektedir.

Gelişmiş ülkelerde: bilgiye odaklanan önleme stratejileri, küçük çocukların cinsel güvenlik bilgi ve becerilerini etkili bir şekilde artırabilir. Bununla birlikte, bilgideki artış ile çocuk cinsel istismarı oranlarındaki azalma arasındaki bağlantıyı destekleyen kanıt eksikliği bulunmaktadır. Bu kanıt eksikliği, hiçbir ilişki olmadığını gösteren verilerin eksikliğinden değil, üzerinde anlaşmaya varılmış bir "vekil sonuç" ölçüsünün olmamasından ve özellikle çoğu ülkede cinsel istismar oranına ilişkin verilerin ulusal yaygınlık veya temsili gözlemlerin yokluğunda çocuk cinsel istismarının gerçek oranını izlemenin zorluğundan kaynaklanmaktadır. Önlemeye yönelik politikalara ve müdahalelere doğrudan sonuçlar atfetme zorluğu, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde eşit derecede geçerlidir (Russell vd., 2020, s.8). Dolayısı ile bu alanda farklı boyutlarda yapılacak ciddi çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Çocukların cinsel istismarı ve sömürüsü, dünya çapında çocukların sağlığı ve esenliği üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Sebep olunan zararlar arasında erken gebelik, daha yüksek HIV kapma olasılığı, uyuşturucu veya alkol kötüye kullanımı, depresyon ve psikolojik sorunlar, intihar eğilimleri,

Derleme

cinsel risk alma davranışları yer alır. Küçük bir çocuk, başkalarına karşı yoğun mastürbasyon veya zararlı ve uygunsuz davranışlarla yanıt verebilir. Cinsel istismara uğramış bir çocuk ketum olabilir ve sosyal olarak izole olabilir, bu da akranları veya yırtıcı yetişkinler tarafından ek mağduriyet ve zorbalık riski yaratabilir. Daha büyük çocuklar genellikle kaçmak, okulu asmak, uyuşturucu veya alkol almak ve rastgele cinsel ilişkide bulunmak gibi kendilerini daha fazla risk altına sokabilecek şekillerde tepki verirler. Cinsel istismara veya sömürüye maruz kalan bir çocuk, yetişkinlerden veya akranlarından gelen diğer şiddet türlerine maruz kalma riski daha yüksektir. Evde, okulda ve toplum içinde birden çok şiddet biçimine maruz kalan çocuklar, en yoksul olanlardır (Radford vd., 2015, s.3).

Avrupalıların çoğu potansiyel olarak zararlı içeriği nereye bildireceklerinin farkında değildir. Ayrıca toplumun yalnızca %13'ü kendi kendini düzenleyen ISP çözümlerinin veya yardım hatlarının farkında bulunmaktadır (O'Neill, 2013b, s.148).

İnternet yardım hatları, dünya çapında ağın başlangıcından bu yana yasa dışı çevrimiçi içeriğe karşı mücadelenin önemli bir özelliği olmuştur. Ancak internetin çocuklara yönelik cinsel istismar ve diğer yasa dışı materyallerin yayılmasına karşı mücadelede ne kadar etkililer? Bu, yanıtlanması zor bir sorudur ve en önemlisi, başarıyı ölçmek için verilerin mevcudiyeti; yardım hatlarının kamuya görünürlük derecesi, yasa dışı içerikle mücadelede alternatif bir yol olarak tartışılan filtreleme ve engelleme stratejileri sorunu gibi konular bulunmaktadır (O'Neill, 2013a, s.47).

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Mehmet Oğuz Polat; Denetleme/Danışmanlık: Mehmet Oğuz Polat; Veri Toplama ve/veya İşleme: Mustafa Ege Şeker; Analiz ve/veya Yorum: Mehmet Oğuz Polat, Mustafa Ege Şeker; Kaynak Taraması: Mustafa Ege Şeker; Makalenin Yazımı: Mustafa Ege Şeker; Eleştirel İnceleme: Mehmet Oğuz Polat

Kaynakça

- Anderson, C. L., Becher, H ve Winkler, V. (2016). Tobacco control progress in low- and middle-income countries in comparison to high income countries. *International journal of environmental research and public health*, 13(10), 1039.
- Cant, R. L., Harries, M. ve Chamarette, C. (2022). Using a public health approach to prevent child sexual abuse by targeting those at risk of harming children. *International journal on child maltreatment: research, policy and practice*, 5(4), 573-592.
- Chasan-Taber, L. ve Tabachnick, J. (1999). Evaluation of a child sexual abuse prevention program. *Sexual abuse: A journal of research and treatment*, 11, 279-292.
- Christodoulaki, M. ve Fragopoulou, P. (2010). SafeLine: Reporting illegal internet content. *Information Management & Computer Security*, 18(1), 54–65.
- Elliott, S. A., Goodman, K. L., Bardwell, E. S. ve Mullin, T. M. (2022). Reactions to the disclosure of intrafamilial childhood sexual abuse: Findings from the National Sexual Assault Online Hotline. *Child Abuse & Neglect*, 127, 105567.
- Erens, B., Otgaar, H., Patihis, L. ve De Ruiter, C. (2020). Beliefs about children’s memory and child investigative interviewing practices: A survey in Dutch child protection professionals from ‘Safe Home’. *Frontiers in Psychology*, 11, 2465.
- Frentzen, E., Reisacher, D., Brähler, E., Rassenhofer, M., Fegert, J. M. ve Witt, A. (2022). The predictors of awareness of sexual abuse and sexual violence in the media and the influence on actions of the individuals. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 789144.
- Hailes, H. P., Yu, R., Danese, A. ve Fazel, S. (2019). Long-term outcomes of childhood sexual abuse: An umbrella review. *The Lancet Psychiatry*, 6(10), 830–839.
- Horn, J. V., Eisenberg, M., Nicholls, C. M., Mulder, J., Webster, S., Paskell, C., Brown, A., Stam, J., Kerr, J. ve Jago, N. (2015). Stop it now! A pilot study into the limits and benefits of a free helpline preventing child sexual abuse. *Journal of Child Sexual Abuse*, 24(8), 853–872.
- Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L. ve Zwi, A. B. (2002). The world report on violence and health. *The Lancet*, 360(9339), 1083–1088.
- Lencucha, R. ve Neupane, S. (2022). The use, misuse and overuse of the ‘low-income and middle-income countries’ category. *BMJ global health*, 7(6), e009067
- Marsh, M., Purdin, S. ve Navani, S. (2006). Addressing sexual violence in humanitarian emergencies. *Global Public Health*, 1(2), 133–146.
- McKibbin, G. ve Humphreys, (2020). Future directions in child sexual abuse prevention: An Australian perspective. *Child abuse & neglect*, 105, 104422.
- O’Brien, M. D. ve Webster, S. D. (2007). The construction and preliminary validation of the Internet Behaviours and Attitudes Questionnaire (IBAQ). *Sexual Abuse*, 19(3), 237–256.
- O’Neill, B. (2013a). Internet Hotlines. A Reporting Solution for Internet Safety? In B. O’Neill, S. Elisabeth ve M. Sharon (Eds.), *Towards a better internet for children: Policy pillars, players and paradoxes* (pp. 39–56). University of Gothenburg.
- O’Neill, B. (2013b). The Changing Role of the Media Regulator. In B. O’Neill, S. Elisabeth ve M. Sharon (Eds.), *Towards a better internet for children: Policy pillars, players and paradoxes* (pp. 133–152). University of Gothenburg.

Derleme

O'Neill, B., Staksrud, E. ve McLaughlin, S. (Eds.). (2013). Introduction. In *Towards a better internet for children: Policy pillars, players and paradoxes* (pp. 23–38). Nordicom, University of Gothenburg.

Pearce, J. J. (2014). 'What's Going On'to Safeguard Children and Young People from Child Sexual Exploitation: A Review of Local Safeguarding Children Boards' Work to Protect Children from Sexual Exploitation. *Child Abuse Review*, 23(3), 159–170.

Purvis, M. ve Joyce, A. (2005). Child sexual abuse is a global public health problem: where is Australia?. *Psychiatry, Psychology and Law*, 12(2), 334-344.

Radford, L., Allnock, D. ve Hynes, P. (2015). Preventing and responding to child sexual abuse and exploitation: Evidence review. Child Protection Section Programme Division UNICEF Headquarters.

Riggio, E. ve Hecht, E. M. (2016). Power, Impunity and Anonymity. Understanding the Forces Driving the Demand for Sexual Exploitation of Children. Bangkok: ECPAT International.

Rumble, L., Febrianto, R. F., Larasati, M. N., Hamilton, C., Mathews, B. ve Dunne, M. P. (2020). Childhood sexual violence in Indonesia: A systematic review. *Trauma, Violence ve Abuse*, 21(2), 284–299.

Russell, D., Higgins, D. ve Posso, A. (2020). Preventing child sexual abuse: A systematic review of interventions and their efficacy in developing countries. *Child Abuse & Neglect*, 102, 104395.

Sutton, D. (2004). Position paper on child pornography and Internet-related sexual exploitation of Children. Save The Children. [https:// popcenter.asu.edu/ sites/ default/files/ problems/child_pornography/PDFs/Sutton&Jones_2004.pdf](https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/problems/child_pornography/PDFs/Sutton&Jones_2004.pdf)

Young, S. M., Pruett, J. A. ve Colvin, M. L. (2018). Comparing help-seeking behavior of male and female survivors of sexual assault: A content analysis of a hotline. *Sexual Abuse*, 30(4), 454–474.